

Címzett:

Fülek Zoltán államtitkár úr,

dr. Farkas Gergely

jogi referens útján

Építésügyi és Hatósági Főosztály

Miniszterelnökség

E-mail: gergely.farkas@me.gov.hu

Másolat:

dr. Lábod Péter peter.labody@hipo.gov.hu

dr. Zavodnyik József jozsef.zavodnyik@im.gov.hu

dr. Legeza Dénes denes.legeza@hipo.gov.hu

dr. Kalmár Krisztina eszter.krisztina.kalmar@me.gov.hu

dr. Farkas Gergely gergely.farkas@me.gov.hu

Dauner Márton marton.dauner@me.gov.hu

Észrevétel az ÉHÁT/ 454/2 /2016. jelű, 2016. június 17-én kelt egyes jogszabályoknak az építészeti alkotásokra, műszaki létesítményekre és azok terveire vonatkozó szerzői jogi szabályozással összefüggő módosításáról szóló előterjesztéshez

Tisztelt Államtitkár Úr,

Köszönjük, hogy észrevételezésre megküldték számunkra a fenti tervezetet, amely az általunk, illetve szakembereink által a szakértői gyakorlatban is észlelt gyakorlati kérdéseket kísérel meg megoldani. Az alábbi észrevételeket az előterjesztés címzettjei körében kialakított közös álláspont mentén tesszük meg, az részben azonos, részben eltérő elemeket is tartalmaz.

Az előterjesztés alapvető céljával egyetértünk, de az alább jelzett „technikai” kérdések a cél megvalósításának elérését megnehezítik.

Észrevételeinket a szerzői jogi szempontból lényeges kérdésekre összpontosítjuk.

Megértettük, hogy abban az esetben, ha a nemzeti tervvagyonba tartozó terv alapján épült épület tulajdonos át kívánja építeni a tulajdonában levő épületet,

- a nemzeti tervvagyonba tartozó építészeti alkotások terveire vonatkozóan a vagyoni jogokat, azaz a többszörözési, illetve átdolgozási jogot a Lechner Tudásközpont Területi, Építészeti és Informatikai Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság fogja gyakorolni,
- az árva, a szabályozással érintett építészeti alkotások átdolgozási jogot is magában foglaló felhasználására az SZTNH-ban lehet az árva mű felhasználás engedélyezése körében engedélyt kapni,
- egy szabad felhasználási esettel egészül ki az építészeti és bizonyos vizuális alkotásokhoz fűződő vagyoni jog.

1. A nemzeti tervvagyon köre

Észrevételeinket az előterjesztés alábbi részeihez fűzzük:

Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény, és az Építésügyi Dokumentációs és Információs Központról, valamint az Országos Építésügyi Nyilvántartásról szóló 313/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet módosítása

1. §

Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény (a továbbiakban: Étv.) 2. §-a a következő, 40. ponttal egészül ki:

(E törvény alkalmazásában:)

„40. Nemzeti tervvagyon: az államot az építészeti alkotások és azok tervdokumentációi vonatkozásában jogszabály szerint megillető szerzői vagyoni jogok összessége.

Az ehhez kapcsolódó R. szabályok:

”R.1. § ac) az Állami Privatizációs és Vagyonkezelő Részvénytársaság (a továbbiakban: ÁPV Rt.) által kifejezetten erre vonatkozó szerződéssel át nem adott építészeti műszaki dokumentációk, így a jogutód nélkül megszűnő, megszűnt állami építéstervező vállalatok és állami tulajdonban lévő, építéstervezési tevékenységet végző gazdasági társaságok terv- és műszaki dokumentációs tára, a megszűnt házgyárak és poligonüzemek terv- és műszaki dokumentációs tára, valamint a gazdasági társasággá alakult állami tervező vállalatoktól az Állami Vagyonügynökség által elvont, a jogutód részére át nem adott, a jogutódlás időpontjáig elkészített terv- és műszaki dokumentációk köre,

R.2.§ 4. Nemzeti tervvagyon: az Étv. 2. § 40. pontjában meghatározott így különösen, e rendelet 1. § a) pontjában részletezett azon építészeti műszaki tervdokumentációk és a hozzájuk kapcsolódó szerzői vagyoni jogok köre, amely szerzői vagyoni jogokat a jogutódlással létrejövő gazdasági társaság vagy más harmadik személy igazolható módon nem szerezte meg; (...);

1.1. Észrevétel: az építészeti alkotás és terv fogalmának követése az előterjesztés R.-re vonatkozó részéből hiányzik

Az építészeti alkotást a szerzői jog akként védi, hogy a védelem tárgya az építészeti alkotás és annak terve, valamint az épületegyüttes, illetve a városépítészeti együttes terve (Szjt. 1.§ (2) bek. k). Ez más szóval annyit jelent, hogy a védelem mind az alkotást, mind annak tervét külön-külön illeti meg. Nem védettek a szerzői műnek nem minősülő anyagok, pl. hivatalos iratokat, jognyilatkozatokat, stb. is magában foglaló tervdokumentáció, csak annak a szerzői műnek is minősülő elemei. Külön oltalmi tárgy a terv többszörözéséből létrehozott, egyéni-eredeti jellegű épület, illetve épületrész.

Az előterjesztésnek az Szjt. módosítására kiterjedő részei (4,5,6,7,8.§-ok) ezt a helyzetet figyelembe veszik, de a nemzeti tervvagyron létrehozására irányuló rendelkezések nem.

Arról van egyszerűen szó, hogy egy építészeti alkotás az átdolgozásra is kiterjedően átépíthető úgy is, hogy a korabeli terveket nem módosítják, pl. azért, mert már nincsenek meg. Az ilyen átdolgozásra a vagyonnevelési joggal felruházott gazdasági társaság nem tud engedélyt adni, mert csak az érintett tervdokumentációkkal kapcsolatban áll fenn a vagyonnevelési joga.

Nincs meg ugyanis az összhang az Étv. 1.§ új 40. pontja (ez az épületekre is kiterjedő szerzői vagyoni jogot szabályoz!), és az R.2.§ 4. pontja között, **az utóbbi már csak a tervdokumentációra terjed ki.**

1.2. Észrevétel: Az előterjesztés csak részleges megoldást kínál. Teljes megoldást nem is adhat.

Az R.2.§ 4. pont –helyesen- a jogutódlással megszűnt állami tervező vállalatok jogutódjait illető vagyoni jogokat nem tekinti a nemzeti tervvagyron részének. Ezt alkotmányosan nem is tehetné. Így tehát arra az esetre nem ad az előterjesztés megoldást, ha van olyan különös, vagy általános jogutód, amelynek a vagyonába az egyébként a nemzeti tervvagyronba tartozó tervek (építészeti alkotásokra) vonatkozó szerzői vagyoni jog tartozik.

„1.3.1. Jelen előterjesztés célja annak egyértelművé tétele, hogy az állami vagy önkormányzati (tanácsi) tulajdonú tervezővállalatokban létrehozott építészeti és mérnöki alkotások szerzői vagyoni joga nem a céget privatizáló jogutódokat, hanem a nemzeti vagyon részeként a Magyar Államot illeti meg, amennyiben azokat a privatizációs szerződéssel az ahhoz kapcsolódó vagyonmérlegekben feltüntetett módon a Magyar Állam nem adta át a cég üzletrészeivel együtt.”

Nem terjedhet és nem is terjed ki a szabályozás hatálya az olyan tervezők tervműveire, akik nem álltak a megszűnt állami tervező vállalatokkal munka (szolgálati) viszonyban. Nagyon gyakori a szakértői gyakorlatban is az olyan tényállás, amikor

- a tervezők egy része munkaviszonyban állt a tervező vállalattal,
- más része más, állami tervező vállalattal állt munkaviszonyban, és munkáltatójuk bocsátotta rendelkezésre a tervek egy részét,
- ismét más része egyszerűen alkotó magánszemélyként vett részt a tervezésben, (pl. nyugdíjas)

- ismét más része egyéni vállalkozóként, vagy gazdasági társaság keretében fejtett ki tervezési /alkotói tevékenységet (amikor erre már a jogrendszer lehetőséget nyújtott).

Az előterjesztés szerinti megoldás csak az első, és a második helyzetre tud választ adni, a többi tényállására nem. Ennek az az oka, hogy csak a szolgálati (munka) viszony alapján keletkezhetett olyan terjedelmű jogátruházás (a régi Sztj. alapján felhasználási jogra, az új Sztj. alapján a gyakorlatilag azonos terjedelmű szerzői vagyoni jogra), amelynek nyomán a megszűnt tervező vállalat vagyonába került a szerzői felhasználási/vagyoni jog, amely aztán így a nemzeti tervvagyon részévé tehető.

A „külső” tervezőktől csak olyan terjedelmű felhasználási jogot lehetett szerezni, amelyet az adott felhasználási/tervezési szerződés tartalmazott. Tipikus esetben ez a felhasználási jog csak az adott létesítmény megépítéséhez/átépítéséhez szükséges és elengedhetetlen felhasználási jogokat fogta át. Sokszor külön kitért arra, hogy az átdolgozás esetén újabb engedélyt kell kérni.

Az ilyen, célhoz kötött, korlátozott, nem munkavállalótól megszerzett felhasználási jogok az esetek nagy részében már megszűntek („csak az építés alkalmára szóltak”). Márcsak emiatt sem válhatnak a nemzeti tervvagyon részévé. A „külső” szerzőt, vagy vállalkozását pedig a védelmi idő alatt megillető, az átdolgozási engedélyezést is magában foglaló vagyoni jog pedig csak alkotmányos értelemben vett tulajdonelvonás útján tehető a nemzeti tervvagyon részévé. Ha az R. 1.§ a) pontot jól értjük, az – helyesen - nem is tér ki az itt jelzett vagyoni jogokra.

Ha azt **feltételezzük**, hogy a nemzeti tervvagyon fogalma magában foglalná a „külső” tervezők teljesítményeire vonatkozó vagyoni jogot, és a vagyonkezelő ellenérték fejében ad felhasználási/átdolgozási jogot, és a megfelelő ellenértéket kifizeti a „külső” tervezőnek, vagy jogutódjának, az is megvalósítja a tulajdonelvonást, de legalábbis a vagyoni jogok korlátozásának határait megszabó un. három lépcsős tesztbe ütközik, mégpedig azzal, hogy a kizárólagos jogot díjigényre szorítja le.

Az alkotmányos tulajdoni védelemhez a tulajdonosi, kizárólagos jogból adódó ármeghatározás joga is hozzá tartozik.

Egyébként az előterjesztés nem ezzel a megoldással számol, ez a következő szövegrészből adódik:

„A vagyonkezelés keretében a Lechner Tudásközpont megállapítaná a jogdíjakat és a felhasználás egyéb feltételeit, figyelemmel kísérné a művek felhasználását, beszédné a jogdíjakat. A nemzeti tervvagyonba tartozó szerzői vagyoni jogok esetében a felhasználás engedélyezése körében az LTK az átdolgozásra is engedélyt adhatna, nem csak a mű változatlan formájában történő felhasználására.

A vagyonkezelésből befolyt jogdíjak az LTK külön is nyilvántartott bevételét képeznék, amelyet az alábbi célokra fordíthatna:

- a Nemzeti Tervvagyonnal kapcsolatos szolgáltatások fejlesztése,
- a Nemzeti Tervvagyon részét képező dokumentumok restaurálása, állagmegőrzése, digitalizálása,
- az építészeti szerzői műnyilvántartás fenntartási költségei”. (15., 16.o.)

Az észrevételünk szerint „külső tervező által” elkészített, és az érintett állami szervezetnél megvolt, és „beszállított”, vagy megvolt, és „be nem szállított” tervdokumentációra, mint dologra kiterjed a nemzeti tervvagyon fogalma, és ez helytálló. A tervező ugyanis tipikus esetben a megrendelő tulajdonába bocsátja az elkészített tervdokumentációt.

E körben felhívjuk arra is a figyelmet, hogy gyakori eset egy épület többszöri átépítése is. Ilyen esetben pedig átépítésenként külön-külön kell vizsgálni, hogy milyen teljesítmények, és az azokhoz kapcsolódó milyen vagyoni jogok kerülhetnek a nemzeti tervvagyonba, és milyenek nem.

2. A szabad felhasználás kibővítése

A módosító törvény 6.§-a szerint

az Szjt. 68. §-a a következő (3) bekezdéssel egészül ki:

„(3) Épület helyreállítása céljából építészeti alkotás és annak terve, továbbá rajzolás útján létrehozott művészeti alkotás a szerző hozzájárulása és díjazás nélkül többszörözhető és a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tehető.”

A szabályhoz tartozó indokolás:

A Javaslat az információs társadalomban érvényesülő szerzői és kapcsolódó jogok egyes kérdésekben történő összehangolásáról szóló Európai Parlament és a Tanács 2001/29/EK irányelve (2001. május 22.) 5. cikkében meghatározott kivételek és korlátozások közül a (3) bekezdés m) pontja szerinti kivétel átültetését szolgálja. Az új szabad felhasználási eset lehetővé teszi az épület rekonstrukciója érdekében épület, rajz vagy épületterv formájában megjelenő művészeti alkotás engedély- és díjfizetés nélküli többszörözését és a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tételét.

Nem értjük, hogy ez a szabad felhasználás milyen célt tud szolgálni.

Nem létezik olyan szerzői vagyoni jog, amelynek a neve „*a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel*”. Azaz: egy nem létező jog alól nem is lehet kivételt létesíteni.

Van nyilvános előadás (Szjt. 24.§), amely nem értelmezhető a jelen esetben, vagy nyilvánossághoz közvetítés (Szjt 26., 27, 28.§) amelynek több esete is van, így például a mű *lehívás céljára történő hozzáférhetővé tétel*, ez az internetes felhasználásokat fogja át. Nem valószínű, hogy az e körbe tartozó jog alól kíván a jogalkotó kivételt engedni, de ha igen, akkor összhangba kell hozni a kivételt az Szjt.26.§ (8) bekezdésével..

Szóba kerülhet még a kiállítás joga (Szjt. 69.§), ha a jogalkotó arra gondol, hogy az építészeti terveket, vagy az épület fényképét kívánnák nyilvánosan bemutatni. Az utóbbi esetben azonban a fotóművészeti alkotás engedélye szükséges a kiállításhoz, az épület tulajdonosának az engedélye a fotó készítéséhez szükséges, és az engedély nem szerzői jogi, hanem polgári jogi alapú.

Ha az volt a jogalkotó szándéka, hogy a többszörözött terveket terjesztani (Szjt.23.§) is lehessen engedély nélkül, akkor a terjesztés joga alóli kivételt kell létesíteni.

Szívesen állunk rendelkezésre a szabály átfogalmazásában, ha világossá válik számunkra, hogy mire terjedne ki a szabad felhasználás.

Ami a többszörözés joga alóli kivételt illeti, annak bizonyos viszonylatban látjuk a célját. Egy átépítés esetén szükség lehet bizonyos épületrészek lebontására, és vissza/utánépítésére, ez valóban többszörözés. Ugyancsak szükség lehet az eredeti tervek bizonyos részeinek átdolgozás nélküli többszörözésére (lemásolására), e körben is lehet jelentősége a szabad többszörözésnek.

Ha az átépítéshez építési engedély szükséges, az engedélyezési eljárásban az eredeti tervek e rendelkezés nélkül is engedély nélkül többszörözhetők, ugyanis az Szjt. 1.§ (4) bekezdése alapján az un. hivatalos iratok – ide tartozik minden, a hatósági eljárásban felhasznált irat a hatósági eljárás során, és ebben a funkcióban – kiesnek a szerzői jogi védelemből, ilyenkor tehát nincs szükség a szabad felhasználására. Ha tehát a jogalkotó a szabad többszörözés bevezetésével csak azt az akadályt kívánta elhárítani, hogy az átépítés során ne legyen szükség az eredeti tervek másolásához engedélyre, az akadály az engedélyezési eljáráshoz kapcsolódóan eleve nem létezik.

Szintén nem értjük, hogy a „rajzolás útján létrehozott művészeti alkotás”-ra mi célból terjed ki a kivétel, és annak mi a terjedelme. Először is egy épületen nemcsak rajzolás útján létrehozott művészeti alkotások helyezhetők el (pl. szobrok, három dimenziós, homlokzati installációk, stb). Másodsor, ha arról van szó, hogy az átépítés során meg kell a művészeti alkotást semmisíteni, majd azt „újból elő kell állítani”, akkor a többszörözés szabad felhasználása nem oldja meg a megsemmisítés kérdését. A megsemmisítést a szerzői vagyoni jog egyébként nem tiltja, de az érintheti a szerző integritáshoz (mű sérthetlenségéhez) fűződő jogát. Ezt a lehetséges jogsértést nem tudja kiküszöbölni a többszörözési szabad felhasználás, amely egyébként sem érintheti a személyhez fűződő jogokat. Ha pedig abból indulunk ki, hogy akként oldaná meg a törvény a művészeti alkotás eltávolításának és újra elhelyezésének a kérdését, hogy arról szabadon készíthető másolat, akkor továbbra is fennáll a megsemmisítés kérdése, és egy további szerzői jogi személyiségi jogsértést is előre vetít a szabály: ha a másolaton az eredeti szerző nevét tüntetik fel, akkor megvalósul a névjog sérelme. (Ha a névfeltüntetésből kitűnik, hogy másolatról van szó, akkor nem történik jogsértés).

3. Árva mű felhasználás

Az árva mű felhasználását lehetővé tevő hatósági engedély személyhez kötött, azaz át nem engedhető. Ha az épület tulajdonosa kap az átdolgozásra is kiterjedő hatósági felhasználási engedélyt, azt nem fogja tudni átengedni más személynek.

2016. június 29. Budapest

Tisztelettel:

Dr. Szecskay András
elnök